

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 12/2000 vp

Hallituksen esitys laiksi urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä toukokuuta 2000 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 51/2000 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Jaakko Hannula, sosiaali- ja terveysministeriö

- neuvotteleva virkamies Timo Haukilahti, opetusministeriö
- kehityspäällikkö Riitta Korpiluoma, Eläketurvakeskus
- lakimies Janne Metsämäki, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
- lainopillinen asiamies Hannu Rautiainen, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT
- toimitusjohtaja Tapani Miettinen, Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto
- yhteyspäällikkö Kerstin Ekman, Suomen Liikunta ja Urheilu SLU.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvaa koskeva sääntely siirrettäisiin kokonaan lain tasolle. Urheilijoihin ei edelleenkään sovellettaisi pakollista työeläke- ja tapaturmavakuutuslainsäädäntöä, vaan heidän turvansa järjestettäisiin erikseen ehdotetulla lailla urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta. Ehdotettu järjestelmä vastaisi pääosin nykyistä, vuodesta 1995 alkaen voimassa ollutta urheilijoiden sosiaaliturvajärjestelmää, jonka tarkemmasta sisällöstä säädetään asetuksella.

Uusi laki antaisi turvan urheilussa sattuneen tapaturman varalta sekä vanhuuden varalta silloin, kun urheilusta saatava ansio muodostaa urheilijan pääasiallisen toimeentulon. Turva olisi järjestettävä normaalin aktiiviuran ajan eli siihen saakka, kun urheilija täyttää 38 vuotta. Tur-

va järjestettäisiin vakuutuksella. Joukkueurheilijan turvan järjestäisi urheiluseura tai muu urheilutoimintaa harjoittava yhteisö silloin, kun urheilijan seuran kanssa tekemän pelaajasopimuksen mukainen veronalainen palkka ylittää 9 526,16 euroa eli 56 640 markkaa vuodessa tai pelikaudessa. Yksilöurheilijan olisi itse huolehdittava vakuutusturvansa järjestämisestä, jos hän saa urheilemisesta vastaavan suuruiset veronalaiset tulot vuodessa.

Tapaturmaturva, joka määräytyisi eräin poikkeuksin siten kuin lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa, jatkuisi 38 vuoden ikään saakka, aina kuitenkin vähintään 10 vuoden ajan tapaturmasta. Vanhuuden turva käsittäisi 65 vuoden iästä alkaen maksettavan vanhuuseläkkeen. Vanhuuden turva järjestettäisiin yksityisellä elä-

kevakuutuksella. Sitä varten vakuuttamisvelvollisen olisi maksettava vakuutusmaksuna 4,5 prosenttia urheilemisesta saadusta tulosta turvan piiriin kuuluvalla ajalla. Vakuuttamisen laiminlyönyt seura tai muu urheilutoimintaa harjoittava yhteisö velvoitettaisiin kustantamaan urheilijalle tämän menettämän turvan. Vakuuttamisen

valvonnasta vastaisivat Tapaturmavakuutuslaitosten liitto ja urheilun lajiliitot.

Työntekijäin eläkelakiin (395/1961) ja tapaturmavakuutuslakiin (608/1948) tehtäisiin lisäksi ehdotetusta laista johtuvat tekniset muutokset.

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina. Valiokunta on esityksen käsittelyn yhteydessä kiinnittänyt huomiota urheilijan asemaan vakuutuksen päättyessä sekä EU- tai ETA-valtiosta Suomeen urheilemaan tulevan asemaan suhteessa suomalaiseen sosiaaliturvaan.

Vakuutuksen jatkaminen

Lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin mukaan vanhuseläkettä koskeva vakuutus ja sille kertynyt rahasto siirtyvät vakuutuksen päättyttyä seuralla urheilijalle ja muuttuvat vapaakirjana voimassa olevana yksilölliseksi eläkevakuutukseksi ilman oikeutta takaisinostoarvoon. Säännös määrittelee seuran ja urheilijan välistä määräämisoikeutta sen jälkeen, kun vakuutus urheilijan osalta päättyy. Säännös on tarpeen, koska urheilija ei ole vakuutuksen ottajana olevan seuran ja vakuutusyhtiön välisen vakuutus sopimussuhteen osapuoli. Säännös ei kuitenkaan estä urheilijaa sopimasta asianomaisen vakuutusyhtiön kanssa vakuutuksen jatkamisesta seuran vakuutuksen päättyttyä urheilijan omana vakuutuksena. Se, miten vakuutusta jatketaan, on urheilijan ja vakuutusyhtiön välinen sopimuskysymys. Säännös ainoastaan rajoittaa, ettei urheilija voi muuttaa jo ansaittua turvaa myöhemmin sijoitussidonnaiseksi vakuutukseksi.

Valiokunta toteaa, että ehdotetun järjestelmän tarkoituksena on taata urheilijalle sosiaali-

turva. Sijoitussidonnaiseen vakuutukseen liittyy aina riski, koska sen arvon säilyminen perustuu siihen, miten sijoitus tuottaa. Tällaiseen turvaan liittyvä tarpeeton riski ei valiokunnan käsityksen mukaan sopisi yhteen järjestelmän lakisäänteisen sosiaaliturvan luonteen kanssa, vaikka järjestelmä käytännössä toteutetaankin vakuutus sopimuslain mukaisella yksityisvakuutuksella.

Ulkomaalaisen urheilijan asema

Hallituksen esityksen perusteluissa on kuvattu EU- tai ETA-valtiosta Suomeen urheilemaan tulevan henkilön asemaa suhteessa suomalaiseen sosiaaliturvaan. Yhdeksi pelikaudeksi Suomeen urheilemaan tuleva ei pääse Suomen sosiaaliturvan piiriin, eikä näin ollen saa oikeutta sairausvakuutuslain (364/1963) mukaiseen päivärahaan tapaturmaa seuraavan vuoden aikana. Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) 1408/71 periaatteena on, että työntekijä saa sosiaaliturvansa aina työskentelyvaltiosta.

Ehdotetun lain soveltamispiiriin kuuluva urheilija ei tulisi kuulumaan mainitun asetuksen soveltamispiiriin, koska urheilu on suljettu työeläkejärjestelmän ulkopuolelle. Tällaisen urheilijan kuuluminen Suomen sosiaaliturvan piiriin ratkaistaisiin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) perusteella. Kyseisen lain mukaan Suomeen muuttavan henkilön voidaan katsoa asuvan Suomessa jo maahantulosta lukien, jos hänen tarkoituksenaan on jäädä Suomeen vaki-

naisesti asumaan ja hänellä on vuoden oleskelulupa. Viime kädessä henkilön kuulumisen Suomen sosiaaliturvan piiriin ratkaisee mainittua lakia soveltamalla Kansaneläkelaitos.

Ehdotetun lain liittäminen edellä mainitun asetuksen 1408/71 soveltamispiiriin merkitsisi sitä, että myös urheilijan ulkomailla asuvat perheenjäsenet pääsisivät Suomen sairaanhoitotietuuskien ja perhe-etuuskien piiriin. Urheilija voisi myös viedä mukanaan maasta muuttaessaan omat kansaneläke-etuutensa, myös sen ajan jälkeen, kun ehdotettavan lain mukainen turva päättyisi. Myös Suomen vastuu sairaanhoidosta säilyisi.

Valiokunta pitää hyväksyttävänä hallituksen esityksen lähtökohtaa, ettei asetuksen 1408/71 soveltamisalaan ole syytä tehdä lajennusta nyt

kyseessä olevan pienen erityisryhmän osalta. Sen sijaan kysymys olisi hyvä järjestää käytännössä siten, että ulkomaisten pelaajien sopimuksessa otetaan kaikkien lajien kohdalla tämä seikka huomioon. Kysymyshän on näissä tapauksissa vain päiväraha-aikaan ulottuvasta työkyvyttömyysturvasta. Muun turvan ulkomainen urheilija saa ehdotetun lain mukaisesta vakuutuksesta samoin periaattein kuin muutkin urheilijat.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina.

Helsingissä 30 päivänä toukokuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Timo Ihamäki /kok
jäs. Eero Akaan-Penttilä /kok
Tuula Haatainen /sd
Saara Karhu /sd
Inkeri Kerola /kesk
Niilo Keränen /kesk
Valto Koski /sd
Marjaana Koskinen /sd

Pehr Löf /r
Juha Rehula /kesk
Päivi Räsänen /skl
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
Raija Vahasalo /kok
Jaana Ylä-Mononen /kesk
vjäs. Marjukka Karttunen-Raiskio /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.